

HEMSKHETER I BULLAREN

NÅGRA UTVALDA BROTT BEGÅNGNA
MELLAN ÅREN 1850 OCH 1900

Källmaterial

15 MORDBRAND PÅ SÖGÅRD, NAVERSTAD
BEGÅNGET: 25 OKTOBER 1898
GÄRNINGSMAN: HANNA LYDIA KARLSDOTTER FRÅN SÖGÅRD

Utdrag ur domboken från Bullarens Häradsrätt. Innehåller alla ingående handlingar i aktuella mål.

Själva protokollsanteckningarna i domboken har vit bakgrund.

Till protokollet bilagda handlingar har grå bakgrund.

Originalhandlingarna kan till vissa delar vara svåra att tyda. Dels kan det bero på bläckfläckar, bortrivet papper eller att inbindningen av domboken gjorts så att ena kanten av en handling blivit "osynlig". Renskrift av texterna har gjorts så långt det är möjligt. Där texten ej kunnat tolkats, har ett frågetecken angetts.

Varje protokoll eller handling inleds med ett id-nr, ex. (v278495.b12480.s2469). Detta nr är ett id som används av företaget ARKIV DIGITAL, när de katalogiserar och lägger ut materialet på internet. Du kan själv, med hjälp av detta id, söka fram aktuellt material på internet, men du måste då prenumerera på tjänsten. En sådan prenumeration kan lösas direkt på ARKIV DIGITALS hemsida.

Dessa rättegångar finns även beskrivna i boken "Hemskheter i Bullaren" som gavs ut 2014 av Bullarens Hembygdsförening. Boken finns till försäljning vid föreningens museum.

Trevlig läsning

Jan Nilsson, författare

(v189709.b401)

Dombok
hållen vid urtima ting med
Bullarens härad på tingstället i
Östad den 14 oktober 1898

Närvarande häradshövding och domare i orten samt:

Nämnd: häradsdomaren Magnus Ifwarsson i Rörane
 Anders Olsson i Smeberg
 Simon Andersson i Michelskogen i Sigfridshogen
 Aron Hansson i Backa
 Carl Alfred Johansson i Grimmeland
 August Hansson i Skackestad och
 Absalon Bryngelsson i Elseröd.

Rätten sammanträder kl 11 f m hvarvid ultiat tinget utlystes och tingsfrid påbjudes.

No 1

Häktade

Hanna Lydia

Karlsdotter

Sedan kronolänsmannen i häradet C A Brundin uti en den 28 sistlidne månad till domhavanden ankommen skrivelse anmält att pigan Hanna Lydia Karlsdotter från Sögård blivitt den 25 i samma månad häktad och i avbidan på rannsakning för mordbrand till kronohäktet i Uddevalla införpassad, har rannsakningen med den häktade blivitt till denna dag utsatt då detta rannsaktionsmål nu företages tillstådes komma allmänne åklagaren länsmanen Brundin samt såsom målsägare hemmansägare Alfred Trulsson i Sögård, hvarjämte den tilltalade inställdes inför H.Rn under bevakning av fånggevaldigern P A Bergendahl; anmälade den tilltalandes fader hemmansägaren Karl Andersson i Skrammestad sig vilja biträda den tilltalade i rättegången.

Åklagaren inlämnar följande handlingar:

- 1) ett så lydande polisprotokoll: "Protokoll hållet..." **Litt A**
- 2) Den tilltalandes prästbevis har denna lydelse "Prästbetyg för" **Litt B**

Efter föredragning härav höres målsägaren och vidhåller de till polisprotokollet meddelade uppgifter rörande omständigheterna vid åtalade brottets förrövande samt förmåler vidare: Dagen näst förut yttrade den tilltalade undran över huru det skulle "gå med" henne, enär hon som hon sade, gjort så mycket ont, att hon trodde, att icke några vidare skulle vilja städa henne. Hon skulle såsom ämnat var hava lämnat tjänsten den 24 i denna månad enär målsägaren icke längre ville hafva henne kvar. Hos honom tjänade hon såsom ensamstående och hade jämte andra sysslor sig förelagt att sköta ladugården med 15 nötkreatur och 2 svin. Sina göromål skötte hon varken bättre eller sämre än pigor i allmänhet.

Hörd angående sina levnadsomständigheter, vitsordar den tilltalade hvad prästbetyget härom innehåller samt uppgiver vidare: Hon vistades i föräldrahemmet i Skrammestad, tills hon vid 14 års ålder fick plats som vallhjon hos Albin Carolusson i Torp. Efter att hava tjänat hos denne under ett ½ år, fick hon enahanda anställning hos Johan i Sögård och var kvar hos denne under ett år. Medan hon tjänade hos honom blev hon vid 15 års ålder konfirmerad i Lurs kyrka. Hon tjänade sedan som piga hos Elias Efvénsson i sommaren under 1 ½ års tid.

Under sommrarna tre påföljande åren hade hon arbete i Norge men uppehöll sig under den övriga delen av året i föräldrahemmet.

Därefter hade hon tid efter annan tjänst som piga hos olika personer i Tanum och Naverstads socknar. Före tjänsten hos målsägaren, vilken hon tillträtt i oktober nästlidet år, hade hon under ett års tid pigtjänst hos Johannes Andreasson i Vassbotten. Hon har gått i skola och kan läsa och skriva.

På fråga erkänner den tilltalade att hon på sätt som ovan intagna ifrågavarande brott och uppgiver vidare: att hon icke förut haft för avsikt att sätta eld på ladugården, utan så fort tanken härpå uppstod som skedde samma dags morgon skred hon till handling och medtog för sådant ändamål till ladugården tändstickor samt tände eld på höet i

ladan. Hon tyckte då att detta skulle vara bra, enär det borde hava till följd att hon bliva fängslad, men nu ångrar hon djupt sitt dåd och önskar att det vore ogjort.

Hennes husbönder hava nästan alltid varit missbelåtna med henne emedan hon haft ett "konstigt humör". Hon säger sig hava haft ett "stygt uppsåt" och varit "besvärlig" men kan icke närmare förklara huru härmed förhållit sig. Hon känner på sig att hon gjort mycket ont men vet icke om hon gjort någon annan människa skada. Något brott har hon icke förut låtit komma sig till last.

Målsägaren förmäler att den nedbrunna ladugården ligger på knappt 50 alnars avstånd från målsägarens boningshus. Vid tillfället låg vinden från boningshuset mer så stark att fönsterrutorna i boningshuset blivit varma. Trenne alnar som stod emellan de bägge byggnaderna svartnade av elden. Då målsägarens hustru ifrågavarande morgon stod och klädde sig för att gå till kyrkan observerade hon att elden var lös i ladugården.

Hon väckte genast målsägaren, vilken sprang ut i bara linnet och tog med sig ett par vattenpytsar i tanke att kunna släcka elden, enär vatten fanns alldeles i närheten.

Då detta visade sig vara fruktlöst skyndade han in i fähuset och löste största delen av de där insatta 13 kreaturen.

En del hade redan slitit sig lös och sprungit ut. Därefter löste målsägaren sina tre hästar vilka stått i stallen som var sammanbyggt och bildade vinkel med fähuset. I ett skjul invid ladugården gingo tre kvigor och en ungtjur men den starka hettan gjorde det omöjligt för målsägaren att öppna dörren för dem hvadan de blevo innebrända. Likaledes innebrändes några höns. I Bullaren härads brandstadsbolag var ladugården försäkrad till 650 kronor och den brunna grödan till 500 kronor. Djuren äro oförsäkrade.

Redskap brann för ett värde av 298 kronor och innefattades i en försäkring, som målsägaren tagit för lös egendom sedan

annan hemmansdel i Sögård som han jämväl äger. Ordföranden för styrelsen i för berörda bolag, häradsdomaren Magnus Ifwarsson i Rörane, förmäler att han hållit syn på brandstället samt vitsordar målsägarens uppgifter rörande försäkringen av den brunna egendomen.

Svarandens fader ingiver följande skrift:

"Till Bullaren...." **Litt C**

Efter uppläsandet härav uppgiver målsägaren: Dagen före brottets förövande beklagade sig den tilltalade över att hava gjort så mycket ont men på eftermiddagen samma dag sattes i arbete med hafreskörder och tog upp vid mejning och bad senare på aftonen att få gå till sitt hem. Målsägarens hustru lovade detta ävensom att få stanna i hemmet, så länge hon ville, Derest hon önskade komma tillbaka så hade hon därtill också löfte.

Under tjänstetiden hos målsägaren var hon ofta stursk och ovänlig i sitt tal och då hon blev tillsagd om något göromål hände det någon gång att hon svarade att "det kan ni göra sjelf".

En dotter till målsägarens granne, Martin Johansson, har berättat för målsägaren att under fredagen närmast före brottets förövande den tilltalade varit på besök i Martin Johanssons hem och att hon därvid lagt sig på en soffa och gråtande yttrat, att hon gjort så mycket ont, så att hon undrade, hur det skulle "bli" med henne samt att hon trodde det vara bäst att hon ginge i sjön. Samma fredag om aftonen hjälpe den tilltalade först målsägarens minderåriga söner att hämta hem kreaturen från betet och mjölkade sedan korna utan att något förekom som kunde giva anledning till anmärkning i hennes uppförande.

Åklagaren anhåller härefter vittnesförhör dels närvarande fänggevaldigern P A Bergendahl och dels genom stämning inkallade Gustaf Johansson, Johannes Olsson och Martin Johansson i Sögård samt Johannes Olausson i Laggarehultet, vilka ojävige lämnade och befunne få avlägga vittneseden, varpå de erinrade om densammas vikt samt vådan av mened,

en i sänder hörde berätta:

1. Bergendahl. Vittnet som fört den tilltalade hit idag från kronohäktet i Uddevalla har tyckt att hon under resan varit besynnerlig i tal och svar. Av betjäningen å häktet, såväl sköterskor som vaktkonstaplar har vittnet hört, att hon förefallit dem besynnerlig men huru hennes sinnesbeskaffenhet i sjelva verket är, kan vittnet ej bedöma.

2. Gustaf Jakobsson. Vittnet som arbetat hos målsägaren både innevarande och nästlidet år har många gånger träffat den tilltalade. Det har förefallit vittnet som om hon i sitt uppträdande icke varit lik tjänsteflickor i allmänhet, enär hon ofta

brukat tungt sucka samt visa ängslan och obenägenhet för samtal. Mot vittnet har hon städse varit vänlig samt svarat ordentligt, när vittnet tilltalade henne, och vittnet tycker att hon betett sig på samma sätt även mot andra personer.

Vittnet anlände till brandstället medan ladugården stod i lågor. Den tilltalade kom dit tillbaka från Laggarehultet och

omtalade helt frimodigt och utan förbehåll, att det varit hon som åsatt elden. Hon gick in i boningshuset samt ställde sig för att se på elden genom fönstret samt yttrade därvid högt "se hur pent det brinner". På vägen till åklagaren, till vilken den tilltalade samma dag brottet skedde, fördes av vittnet och målsägaren, yttrade hon, att hon gjort så mycket ont, att hon vore ledsen på sig själv och stället, där hon tjänade, samt att hon ej visste vad hon skulle göra för vidare ont, så att hon finge ett straff, som kunde bringa henne till besinning.

Den tilltalade uppger att sist omvittnade yttrande hon haft gått ut därpå att hon velat bliva straffad för att få komma för

sig själv och bliva skild från andra människor samt att hennes yttrande "se hur pent det brinner" fällt i syfte att få

folk att tro att hon voro vansinnig.

3. Johannes Olsson. Vittnet som är granne till målsägaren, har många gånger sammanträffat med den tilltalade men därvid

icke funnit henne på något sätt besynnerlig förrän samma dag brottet skedde då hon nämligen sade, att hon åsatt elden

för att bli straffad.

4. Martin Johansson, Då vittnet ifrågavarande morgon anlände till brandstället sammanträffade vittnet med den tilltalade

samt frågade henne varför hon åsatt elden. Hon svarade då, att hon gjort det, emedan hon "tyckte det var roligt".

Under fredagen närmast före branden hade den tilltalade enligt vad vittnets husfolk berättat för vittnet, varit inne i vittnets bostad och haft stora besynnerliga åthävor för sig. Hon hade bland annat kastat sig på en soffa samt yttrat, att hon skulle taga lifvet av sig, enär hon hade gjort så mycket ont; och

5. Johannes Olausson, I frågavarande söndagsmorgon kom den tilltalade till vittnets bostad Laggarehultet som ligger omkring $\frac{1}{2}$ fjerdingars väg från målsägarens gård. Hon omtalade genast för vittnet och vittnets hustru att hon tänt på målsägarens ladugård och häröver sade hon sig vara mycket bedrövad. Vittnet trodde det icke till en början att hon kunde hava gjort en så dålig gärning utan sade till henne att gå in till de gamla, ett undantagsfolk som bor i kammaren, och tala vid dem om saken vilket hon även gjorde. Därpå gick vt ut för att begifva sig till kyrkan; man hunnen ett stycke på vägen fick vittnet se rök stiga upp från målsägarens gård. Vittnet vände då åter till sitt hem och omtalade för husfolket, att den tilltalade talat sanning. Därpå gick vittnet till brandstället dit även den tilltalade något senare anlände. På aftonen före branden var den tilltalade även på besök i vittnets hem. Hon hade då, enligt vad vittnets piga uppgivit, erbjudit sig att hjälpa till med skurning och hade av någon anledning till velat taga med sig ett vittnets barn som legat i vagg.

Förenämnda piga tyckte att den tilltalade vid tillfället varit mycket besynnerlig men vittnet iakttog ingenting ovanligt angående hennes sinnestillstånd.

Upprepat och vidkänt.

I fodrad ersättning för inställelsen tillerkännes en hvar av vittnena Gustaf Jakobsson, Johannes Olsson, Martin Johansson

och Johannes Olausson skjutspenningar för en häst för 13 kilometers resa från deras hemvist till tingsstället samt en krona och 50 öre i traktamente för en i del för vittnesbesväret tillsatt dag att av allmänna medel förskottsvis utgivas. Härpå uppgiver den tilltalades fader Karl Andersson på frågor: Att han sen i 25 års tid varit ägare till 1/16 mantal Skrammestad icke haft något emot om den tilltalade hade velat stanna kvar i hemmet men det har fallit sig så att hon kommit att vara borta på arbete hos andra. Förutom den tilltalade har Andersson Trenne barn, nämligen en son och två döttrar. Den tilltalade är den andra i ordningen av syskonen. Sonen vistas i Norge. Äldsta dottern är gift och bosatt i Torgerslund och den yngsta dottern biträder med arbetet i hemmet.

På fråga huruvida i Anderssons eller hans hustrus släkt funnits medlemmar som lidit av sinnessjukdom, uppgiver Andersson att en brorson till honom någon tid varit mindre vetande men fått sitt förstånd igen. Andersson anser att omständigheterna vid åtalade gärningens förövande giver anledning antaga, att den tilltalade, vilken visserligen icke tillförene visat spår av sinnessjukdom men vid ifrågakomna tillfälle varit berövad förståndets fulla bruk.

Här antecknas att den tilltalade vid hennes inställande för rätten i sina åtbördor antydde oro och förvirring men under fortgången av förhöret med henne blev hon allt mera lugn och det dröjde icke länge förrän hela hennes uppträdande så

väl i åtbördor som svar antydde retlig sinnesbeskaffenhet, men var under hela förhöret betydligt nedstämd.

Den tilltalade uppgiver vidare, att gärningen över hon vilken genast känt ånger, ej skett av hämnd eller motvilja mot målsäganden eller hans husfolk samt att hon tyckte att hennes husbönder varit allesammans snälla mot henne.

Sedan målsägaren ytterligare anmält att då den tilltalade blev ond, kunde hennes vrede eller misshumör räcka en hel vecka eller flera dagar i sänder, förklarar han, att han värderar den uppbrunna egendomen till 3000 kronor, hvarjämte han yrkar att den tilltalade måtte förpliktiga gälda skillnaden mellan berörda belopp och vad han kan komma att utfå i brandstodsersättning ävensom gottgöra hans kostnader för inställelsen idag och den tilltalades överlämnande till åklagaren ävensom de besvär som branden i övrigt förorsakat målsägaren med tillhoppa 100 kronor.

Häradsdomaren Ifwarsson, i egenskap av ordföranden i styrelsen för ofvan berörda bolag, fodrar för bolaget ersättning

av den tilltalade med 1448 kronor eller det belopp bolaget torde komma att utbetala till målsägaren i brandskadeersättning för den brunna egendomen.

Åklagaren yrkar ansvar å den tilltalade för mordbrand, jämnlikt ansvar för mordbrand, jämnlikt 19 kapitlet 3 paragrafen, jämförd med 7 kapitlet 4 paragrafen strafflagen ävensom att hon måtte förpliktigas gälda vittnesersättningarna.

Sedan det till sist upplystes i nämnden att en Karl Anderssons broder Olle Andersson, alltid varit ansedd som mindre vetande samt att två av dennes barn tidtals varit helt och hållet berövade förståndets bruk, utföres den tilltalade ur tingsalen och tillsägas övriga parter att avträda, varefter häradsrätten överlägger till följande, för dem åter inkallade avsagda.

Utslag

Som anledning förefinnes till det antagande att den tilltalande vid åtalade brottets förövande icke varit vid sina sinnes fulla bruk vill häradsrätten infodra vederbörande fängelseläkarens utlåtande angående den tilltalades sinnesbeskaffenhet varefter handlingarna i målet skola till medicinalstyrelsen överlämnas för erhållande av dess yttrande i saken; och varder alltså i anledning härav målet uppskjutet att åter förekomma inför häradsrätten å dag som framdeles varder bestämd; skola emellertid den tilltalade till kronohäktet återförpassas för att där under tiden förvaras. Som ovan

På häradsrättens vägnar
F D Carlberg

(v189709.b404)

Litt A

Protokoll hållet vid polisförhör inför undertecknad, Kronolänsman, på Bullarby den 25 September 1898

F d hemmansägaren Alfred Trulsson och Gustaf Jakobsson i Sögård intällde inför mig denna dag pigan Hanna Lydia Karlsdotter i tjänst hos bemälte Trulsson, såsom beträdd med att idag på morgonen klockan omkring 6 hafva antänt en Trulsson tillhörig ladugård som helt och hållet nedbrunnit och därvid tre kvigor och 1 tjur samt några fjäderfän blivit innebrända.

Hörd härom, förklarade Hanna Karlsdotter att hon som sedan 1 november sistlidet år till nu innehaft pigtjänst hos Alfred Trulsson varit uppledsen på tjänsten och därför tänkt på att göra något ont så att hon kunde komma från densamma, idag på morgonen under det husbondefolket lågo, gått ner i ladugården och med en tändsticka tänt eld i höet i ladan samt då det börjat brinna blivit rädd samt ångrat sitt företag men ej tänkt på att släcka elden utan sprungit till Johannes Olausosn i Laggarehultet och där omtalat att hon tänt eld på Alfred Trulssons ladugård. Om en stund hade hon återkommit till brandstället och där i flera personers närvaro omtalat att hon påtänt ladugården i fråga.

Hanna Karlsdotter förklarade på framställd fråga att hon icke blivit av någon förledd att påtända ladugården utan att hon själv gjort detta därför att hon var ledsen på tjänsten och sig själv.

Hanna Karlsdotter som är född den 25 oktober 1873 i Sör Skrammestad i Naverstad församling av föräldrarna hemmansägaren Karl Johan Andersson och Kristina Persdotter, vistades i föräldrahemmet till hon var 14 år gammal, är konfirmerad i Lur, kan läsa och skriva, har aldrig varit för brott tilltalad samt är numera mantals- och kyrkoskriven i Naverstad församling.

Res.

Med anledning av Hanna Karlsdotters här ovan gjorda bekännelse häktades och förpassades till kronohäktet i Uddevalla för att därstädes förvaras i avbiden på rannsaking.

Som ovan
C A Nordin

(v189709.b405)

Litt B

Prästbetyg för pigan Hanna Lydia Karlsdotter från Sögård.

Födelseår, månad och dag samt ställe uppgivit till by, socken, stad, härad och län:

1873 den 25 oktober, Söder Skrammestad, Naverstad socken, Bullarens härad, Göteborg och Bohus län.

Föräldrars namn, stand och villkor samt om de leva hvarest eller när och hvarest de avlidit:

Hemmansägaren Karl Johan Andersson och hans hustru Kristina Persdotter i Söder Skrammestad. Båda leva.

Uppfostran i förra yrke eller näringsfång samt tiden och stället för första och sista nattvardsgången:

Uppfostran ej känd. Yrke: Piga. Första nattvardsgången: troligtvis i Tanum. Sista nattvardsgången i Naverstad kyrka den 31 maj 1892.

Ogift eller gift samt om make och nära anförvanter leva, uppgift å deras namn och vistelseort:

Ogift. Föräldrarna leva och bo i Söder Skrammestad.

Den församling i vars mantalslängd personen senast varit uppförd:

Naverstad

Om när och av vad anledning tillfören häktad för brott tilltalad, frikänd, bestraffad eller benådad:

Aldrig tillfören benådad eller tilltalad för brott.

Innanläsning och kristendomskunskap m.m.:

Innanläsning och kristendomskunskap godkända insikter.

Naverstad i pastorsexpeditinen den 27 september 1898.

A G Ekeroth

Pastor

(v189709.b406)

Litt C

Till Bullarens häradsrätt

Eftersom vår dotter, begått ett större brott, och därvid betett sig något besynnerligt. Så att det kan vara tvivel om hon varit i besittning av sitt rätta förstånd. Så vill vi på denna grund anhålla om att häradsrätten beviljade inställelse för läkarundersökning om det ej redan gjorts är.

Carl Andersson
Christina Pehrsondotter

På ovan skrivelse personers begäran kan intygas att Hanna Lydia förr vid några tillfällen visat sig underlig och ej fullt lik andra människor.

Carl Johannesson
Anna Stina Persdotter
Skrammestad

Från domareämbetet i Norrvikens domsaga har till mig överlämnats rannsaktionsprotokollet angående för mordbrand häktade pigan Hanna Lydia Karlsdotter med anmodan att inkomma med utlåtande om hennes sinnesbeskaffenhet såväl för det närvarande som i den mån sådant kan ske, vid det tillfälle åtalade gärningen verkställdes.

Av rannsaktionsprotokollet framgår bland annat att Hanna Karlsdotter, som är närmare 25 år gammal i vanlig ordning konfirmerats, varefter hon innehaft åtskilliga tjänster och arbete på olika platser. Härunder har hon såvitt känt ej givit anledning till svårare anmärkning ar, ej heller har hon förut varit tilltalad för brott men enligt hennes egen uppgift ha husbönderna nästan alltid varit missbelättna med henne, emedan hon haft ett konstigt humör, haft ett "stygt uppsåt" och varit "besvärlig". Det framgår även av hennes egen berättelse att hon anser sig själv vara mycket ond. Genom vittnesberättelser styrkes, att hon av många ansetts besynnerlig, olik andra samt särskilt att hon dagarna före och även efter åtalade handlingens begående, söndagen den 25 september uppfört sig egendomligt. Så hade hon föregående fredagsafton vid besök hos en granne lagt sig på en soffa och gråtande yttrat att hon gjort så mycket ont, så att hon undrade hur det skulle gå för henne samt att det vore bäst hon ginge i sjön. På lördagsaftonen skall hon ävenledes visat sig besynnerlig genom att vid ytterligare besök i en granngård hava av någon anledning som ej närmare i rannsaktionsprotokollet angiver velat tag med sig ett barn som låg i vaggan.

Dagen därpå, ovannämnda söndags morgon, anlade hon eld i husbondens ladugård. Ångrade sig, när hon såg det brinna, men tänkte ej på att släcka elden, utan begav sig åter till en granngård.

Sedan hon sålunda begått ogärningen uppgiver hon som anledning därtill, att hon var ledsen vid tjänsten och sig själv,

samt tyckte det skulle vara bra om hon blive fängslad. Hon angav sig genast själv och hon städse öppet erkände brottet.

Vid rannsaktionen inlämnade svarandens föräldrar till rätten en skriftlig anhållan, att enär dottern vid brottets begående betett sig något besynnerligt, läkareundersökning måtte verkställas angående hennes sinnesbeskaffenhet. Vidare upplyses i nämnden att en svarandes farbror alltid varit ansedd som mindre vetande samt att två av dennes barn tidtals varit helt och hållet berövade förståndets bruk.

Efter sålunda tagen kännedom om handlingarna i målet har jag till uppdragets fullgörande upprepade gånger besökt Hanna Karlsdotter å närvarande kronocellfångelse för undersökningens verkställande. Därvid har av fångvårdspersonalen upplysts att hennes sömn, matlust, excretioner och renlighet ej företett något anmärkningsvärt.

Att lynnet är fogligt, jämt, nedstämt. Att sinnesstämningen är svårmodig, aldrig upprymd eller retlig men kanske något slö. Att hon ej saknar arbetslust samt förrättat sådana arbeten hvarom hon kan antagas hava haft någon kännedom, ordentligt och i synnerhet varit begiven på läsning. Att hon icke visat benägenhet för våldsamhet eller yttrat tanke på själfmord. Att hon yttrat sig hava haft syner om natten. En gång kom det sålunda 3 a 4 heliga andar nattetid över henne "de syntes som ljusa kroppar med ansikten". Att hennes uppförande i övrigt varit utan anmärkning. Vid undersökning av hennes kroppstillstånd ha jag funnit: att huvudets form och storlek, bålen och lemmarnas beskaffenhet äro normala.

Att hon ej är behäftad med missbildning eller lyte.

Att sinnesorganens beskaffenhet är god. Likaså bröstets och bukens organ friska. Menstrulationen har ej infunnit sig under tiden för hennes vistelse å kronocellfängelset. Hon uppgiver att den tillföre varit regelbunden men kan ej säga när sista menstrulationen inträffade. Vid företagen besiktning befanns hon i överensstämmande med egen utsago vara vigo intacta....

Vidare iaktages att nutartion och timgeration äro normala. Att ansiktsuttrycket är nedstämt, ödmjukt och blödigt. Att blicken är öppen och stadig. Att pupillerna äro av normal storlek och reagera för ljus. Att ögonens ställning är normal. Hennes sinnesstämning är mycket tryckt och svårmodig. Hon talar gärna om sina förhållanden men hennes tal är ej alltid fullt klart. Detta framträder mest i fråga om hennes älsklingsämne, hennes andliga beskaffenhet, över hon vilken grubblar och i följd av vilken hon för brottets begående och även numera anser det vara nyttigt för henne att avskiljas från andra människor. Ja, detta önskningsmål var till och med ett motiv för åtalade gärningen tillfölje av vilken hon hoppades bliva fängslad. Likaså uppgiver hon väl vidhåller anledningen till att hon aftonen före mordbranden ville taga det späda barnet med sig var att avdagataga detsamma, så att hon sedermera måtte bliva insatt i häkte där hon hoppades "komma till besinning".

Hennes uppmärksamhet vid besöken är ej förminskad och hennes uppfattning synes vara normalt för hennes bildningsgrad. Minnet är ej förslappat.

Tankeverksamheten förefaller enformig. För sinnes- och tankevillor kan hon ej anses fri. Sålunda påpekas hennes ovan nämnda påstådda nattliga syn, till vilken hon fogar vissa ljusförnimmelser, erfarna en annan natt. Hon säger sig tro att hennes "lekamliga liv skall tagas av överheten". Upprepade gånger uppmärksam gjord på, att mordbrand ej straffas med livets förlust, vidhåller hon såväl inför mig som fängelsepersonalen sin föreställning. Hon har till och med till fängelsedirektören yttrat, att hon trodde sig höra slamret av de verktyg hvarmed hon skulle bringas om livet. Rösten, uttalet och artikulationer äro utan anmärkning. Hennes rörelser äro stillsamma, säkra. Ingen darrning, kramp eller lamhet. Normala reflexer.

För övrigt inga omständigheter som kunna vara av vikt för vinnande av kännedom av hennes hetsförhållanden.

Sammanfattar nu det huvudsakligaste av undersökningens resultat, nämligen:

att det måste anses styrkt att den häktade härstammar från psykopatiskt belastad släkt, att hon särskilt dagarna före åtalade handlingens verkställande visat sig vara av en upprörd sinnesförfattning och uppfört sig på anmärkningsvärt och ovanligt sätt, att hon efter häktandet är synnerligen svärmodig och icke är fri från sinnes- och tankeviller; så finner jag mig böra angiva följande utlåtande, nämligen: Att Hanna Lydia Karlsdotter vid den av henne den 25te sistlidne september anstiftande mordbranden icke varit i besittning av sina sinnes fulla bruk samt att hon fortfarande befinner sig i

en sjuklig melankolisk sinnesförfattning;

vilket allt på heder och samvete intygas.

Kronocellfängelset i Uddevalla

den 14 november 1898

K Sandelius,
fängeselläkare.

Rannsakningsprotokollet återgår

(v189709.b417)

Kungliga medicinalstyrelsen.

Ankom den 9 december 1898.

Till domhavanden i Bullarens
härad.

Med överlämnande av Bullaren häradsrätts rannsakningsprotokoll även som läkare vid kronocellfängelset i Uddevalla.

K Sundelius intyg angående häktade för mordbrand tilltalade pigan Hanna Lydia Karlsdotter från Sögård haven uti skrivelse till Kungliga medicinalstyrelsen av den 17 sistlidne november anhållit om Kungliga styrelsens utlåtande rörande den tilltalandes sinnesbeskaffenhet.

Av dessa handlingar har Kungliga styrelsen med fast avseende på föremålet för det begärda utlåtandet, huvudsakligen

inhämtat följande:

Tilltalande Hanna Lydia Karlsdotter har angående sina levnadsomständigheter uppgivit att hon voro född 1873 samt dotter till en hemmansägare och dennes hustru; att hon vistas hemma hos föräldrarna till dess hon var 14 år gammal, då hon lämnat föräldrahemmet samt erhållit plats först såsom vallhjon och därefter såsom piga; samt att hon, som kunde läsa och skriva och vid 15 års ålder blivit konfirmerad icke förut för brott tilltalad.

Den tilltalades förestående uppgifter vitsordas i tillämpliga delar av ett häradsrätts protokoll intager för den tilltalandes utfärdat prästbetyg hvaraf tillika inhämtas, att den tilltalande äger godkänd kristendomskunskap.

Målsägaren har beträffande nu ifrågavarande brott uppgivit att den tilltalande vilken hos honom innehaft tjänst såsom ensam piga med skyldighet jämte annat att sköta ladugården, den 25 sistlidne september klockan omkring 6 på morgonen antänt en målsäganden tillhörig ladugård som helt och hållet uppbrunnit; att den tilltalande dagen förut yttrat undran över huru det skulle "gå med henne" enär hon såsom hon uttryckt sig, gjort så mycket ont, att hon trodde att ingen skulle vilja städa henne, samt att, enligt vad en dotter till målsägandens granne berättat, den tillhörande någon dag före brottet begående varit på besök hos nämnda granne och därvid lagt sig på en soffa samt gråtande yttrat, att hon

gjort så mycket ont, att hon undrade hur det skulle "bli med henne", samt att det väl vore bäst att hon "gingo i sjön"; och har målsäganden beträffande den tilltalandes förhållande i tjänsten jämväl uppgivit att den tilltalande skött sina göromål varken bättre eller sämre än pigor i allmänhet; att hon emellertid ofta varit stursk och ovänlig i sitt tal samt att då hon blivde ond, hennes vrede eller misshumör kunde räcka en hel vecka eller fl era dagar isänder. Den tilltalande har frivilligt erkänt att hon antänt ifrågavarande ladugård samt berättat att hon icke förut haft för avsikt att sätta eld på ladugården utan att, så fort tanken härpå uppstått hos henne vilket skett samma dags morgon hon genast skridit till handling; att hon

för sådant ändamål, då hon begivit sig till ladugården medtagit tändstickor, hvarefter hon tänt eld på höet i ladan; att hon tyckte att detta voro "bra" enär det borde hava till följd, att hon blevo fängslad men att hon nu djupt ångrade sitt handlingssätt och önskade att det voro ogjort, att hennes husbönder nästan alltid varit missbelättna med henne emedan hon haft ett "konstigt humör"; att hon haft ett "stygt uppsåt" och varit "besvärlig" men att hon icke närmare kunde förklara huru härmed förhålla sig; samt att hon väl kände på sig att att hon gjort mycket ondt men att hon icke visste om hon gjort någon annan människa skada.

Vid polisförhöret har den tilltalade erkänt att hon som sedan den 1 november sistlidet år innehaft sin tjänst hos målsäganden, varit uppledsen på tjänsten och därpå tänkt att göra något ont så att hon kunde komma ifrån densamma.

I målet hörda vittnen hava berättat:

Fånggevaldigern P A Bergendahl: att vitnet som fört den tilltalande från kronohäktet till tingsstället, tyckt att hon under resan varit besynnerlig i tal och svar samt att vittnet av betjäningen å häktet hört att hon förefallit jämväl dem besynnerlig.

Gustaf Jakobsson: att den tilltalade i sitt uppträde icke varit lik tjänsteflickor i allmänhet, enär hon ofta brukat tungt sucka samt visa ängsla och obenägenhet för samtal, att hon helt frivilligt och utan förbehåll omtalat, att hon under det hon åsett elden, yttrat "se hur pent det brinner"; att hon då hon av vittnet och målsäganden fördes till åklagaren, yttrat, att hon gjort så mycket ont, att hon voro ledsen på sig själv och stället, där hon tjänade samt att hon ej vissten vad hon skulle göra för att vidare ondt, så att hon finge ett straff som kunne bringa henne till besinning. Med anledning av vittnesmålet har den tilltalade uppgivit att hennes sist berörda yttranden gått ut derpå att hon velat bli straffad för att få komma för sig själv och bli skild från andra människor samt att hennes yttrande "se hur pent det brinner", fällt i syfte att få folk att tro att hon vore vansinnig.

Vidare hava följande vittnen avhört och berättat;

Johannes Olsson: att den tilltalade samma dag brottet blivit begånget yttrat att hon åsatt elden för att bli straffad.

Martin Johansson: att den tilltalade, på vittnets fråga varför hon åsatt elden, gemäلت att hon gjort det, emedan hon "tyckt det var roligt", samt att enligt vad vittnets husfolk för vittnet berättat, den tilltalade någon dag före branden varit inne i vittnets bostad och haft flera besynnerliga åthävor för sig, därvid hon bland annat, kastat sig på en soffa samt yttrat, att hon skulle taga livet av sig enär hon gjort om mycket ont; och

Johannes Olausson: att enligt vad vittnets piga uppgivit. På aftonen före branden, då den tilltalande varit på besök i vittnets hem hade den tilltalande av någon anledning velat taga med sig ett av vittnets barn, som legat i en vagga samt att pigan tyckt, att den tilltalande vid tillfället varit mycket besynnerlig men att vittnet icke iakttagit något ovanligt angående den tilltalandes sinnestillstånd.

Den tilltalandes fader har på fråga huruvida i hans eller hans hustrus släkt funnits medlemmar som lidit av sinnessjukdom, uppgivit att en hans brorson någon tid varit mindre vetande hvarjämte i nämnden upplysts att en farbroder till den tilltalande alltid varit ansedd som mindre vetande samt att två av deras barn tidtals varit helt och hållet berövade förståndets bruk.

I häradsrättens protokoll fanns antecknat att den tilltalande som vid förhörets början syntes orolig och förvirrad så småningom blivit allt mera lugn, därvid hela hennes uppträdande såväl i åtbördor som var antytt redig sinnesbeskaffenhet.

Fängelseläkaren Sundelius har i sitt ovanberörda den 14 sistlidne novemberdag tecknade intyg anfört bland annat att den tilltalandes sinnessämning voro mycket tryckt och svårmodig; att hennes tal ej alltid voro fullt klart särskilt i fråga om hennes älsklingsämne, hennes andliga beskaffenhet, över vilken hon grubblade och i följd härav hon före brottets begående och även numera ansågo det nyttigt för sig att avskiljas från andra människor; att anledningen hvarför hon aftonen före branden velat taga det späda barnet med sig, enligt vad hon uppgivit, att avdagataga barnet så att hon sedermera måtte bli insatt i häkte, där hon hoppades "komma till besinning"; att hennes uppmärksamhet vid de av fängelseläkaren gjorda besöken icke varit förminskad; att hennes uppfattning synes vara normal för hennes bildningsgrad, minnet inte förslappat, att tankeverksamheten förefallit enformig att hon icke kunde anses fri från sinnes- och tankevillor därvid såsom ett exempel anförts att hon yttrat sig hava syner om natten och att det särskilt en gång kommit över henne 3 a 4 heliga andar vilka "synes som ljusa kroppar med ansikten"; att hon till denna syn fogat vissa ljudförnimmelser, erfara en annan natt; att hon sade sig tro att hennes "lekamliga liv skulle tagas av överheten"; att hon upprepade gånger uppmärksammat på att mordbrand ej straffades med livets förlust, vidhållit sin nyssnämnda föreställning samt att hon till och med till fängelsedirektören yttrat att hon trodde sig höra slamret av de verktyg, hvarmed hon skulle bringas om livet; Och har fängelseläkaren Sundelius, som ansett det vara styrkt, att den tilltalande härstammade från psykopatiskt belastad släkt att dagarna före åtalade handlingens verkställande visat sig vara i en upprörd sinnessämning och uppfört sig på anmärkningsvärd och ovanligt sätt samt att hon efter häktandet varit synnerligen svårmodig och icke fri från "sinnes- och tankevillor" med anledning härav avgivit det yttrande, att den tilltalande vid den av henne den 25 sistlidne september anstiftade mordbranden icke varit i besittning av sina sinnens fulla bruk samt att hon fortfarande befunno sig i en sjuklig melankolisk sinnesförfattning.

Av det framförda framgår att den tilltalande har ärftliga anlag till sinnessjukdom, visat sig svårmodig och ängslig samt såväl dagen före brottets förrövande som och omedelbart därefter visat sig besynnerlig uppgivit såsom motiv för det begånga brottet, att hon velat bli fängslad och därigenom komma till besinning, samt att hon synes haft sinnessvillor.

På grund av vad sålunda i detta mål upplyst blivit får Kungliga Medicinalstyrelsen angiva det utlåtande att pigan Hanna Lydia Karlsdotter från Sögård, såväl vid åtalade gärningens begående som och då fängelseläkaren Sundelius avgaf sitt intyg, antagligen varit berövad förståndets bruk och kan anses för allmänna säkerheten vådlig.

De remitterade handlingarna återställas härmed.

Stockholm den 2 december 1898.

Karl Linroth

D M Pontin, G Bolling, R A Waninsky, G Deni

/Anton Hornberg

Dombok
hållen vid urtima ting med
Bullarens härad
på tingstället i Östad den 28 december 1898

Närvarande ordförande undertecknad häradshövding och domare i orten samt nämnd:

häradsdomaren, Magnus Ifwarsson i Rörane,
Anders Olsson i Smeberg,
Simon Andersson i Michelskogen,
Otto Hansson i Edsäm,
Herman Andreasson i Sigfridshogen,
Carl Alfred Johansson i Grimmeland,
August Hansson i Skackestad och
Absolon Bryngelsson i Elseröd.

Rätten sammanträder kl 10 f.m. hvarvid ulti- ma tinget utlyses och tingsfrid påbjudes.

No 1

Sedan domhavanden på sätt häradsrätten vid ulti- ma ting den 14 sistlidne oktober beslutat överlämna handlingarna angående då förd rannsaking med häktade pigan Hanna Lydia Karlsdotter från Sögård som åtalats för mordbrand till fängelseläkaren vid kronohäktet i Uddevalla Herr med. doktorn K Sundelius och därefter till kungl. Medicinalstyrelsen

för erhållande av dess yttrande angående Hanna Lydia Karlsdotters sinnesbeskaffenhet samt berörda yttrande jämte rannsaktionshandlingarna den 9 i denna månad kommit domhavanden tillhanda har domhavanden utsatt ifråga- varande rannsaktionsmål till vidare handläggning denna dag och då målet nu företages inställes Hanna Lydia Karls- dotter för rätten av henne från kronohäktet i Uddevalla åtföljande fänggeraldigern P A Bergendahl i närvarande av kronolänsmannen C A Brundin såsom åklagare hvarjämte såväl målsägaren Alfred Trulsson i Sögård som den tilltalandes fader Karl Andersson i Skrammestad äro närvarande.

Protokollet för sista rannsakingen lästes och visades vara riktigt avfattat hvarefter den tilltalande som nu synes vara mera orolig än vid förra rannsakingen påstår att hon var fullt klok och redig då hon tän- de på målsägarens ladugård och var fast besluten "att bli- va fast" emedan hon som uttrycker sig tyckte det "var ledt att vara bland allmänheten". Hon ångrar icke sin gärning såsom hon förra gången sade och hade för att vinna sin önskan "att bli- va fast" även tänkt att taga

livet av Alfred Trulssons minsta barn, en gosse om ett och ett halft år.

Ordföranden föredrager doktor Sundelius och medicinalstyrelsens utlåtande angående den tilltalandes sinnesbes- kaffenhet hvarefter åklagaren överlämnar mötet till häradsrättens prövning med tillkännagivande att även han för sin del tror att den tilltalande var berövad förståndets bruk då hon antände målsägarens ladugård.

Efter uppmaning till målsägaren och brandstadsbolagets ordförande häradsdomaren M Ifwarsson i Rörane att till beloppet angiva deras ersättningsanspråk yttrar målsägaren att han för liden förlust och annat skadestånd fodrar i ett för allt 3000 kronor därav han av Bullaren brandstadsbolag är till försäkrad 1428 kronor för vilket belopp Magnus Ifwarsson å brandstadsbolagets vägnar yrkar ersättning.

Då något vidare icke förekommer tillsäger ordföranden att Hanna Lydia Karlsdotter skall utföras ur tingssalen och övriga parter taga avträde emedan häradsrätten beslutar utslag i målet.

Sedan nämnden på ordförandens fråga tillkännagivit att målsägarens ersättningsanspråk icke kan anses för högt avkunnades i parter- s närvaro följande:

Utslag

Genom tilltalande Hanna Lydia Karlsdotters eget erkännande och vittnens berättelser är väl ådagalagt icke blott att den tilltalande söndagen den 25 sistlidne september på morgonen med uppsåt antänt hö i ladan till en målsägare Alfred Trulsson tillhörig ladugård som jämte fyra kreatur och några höns av elden uppbrändes utan även ett ifrågavarande ladugård icke var längre avlägsen från Alfred Trulssons boningshus än att elden dit kunnat spridas men emedan den tilltalade enligt vederbörande läkares och kungl. Medicinalstyrelsens utlåtande vid gärningens förövande kan antagas hafva varit berövad förståndets bruk ett förhållande hon jämväl vinner stöd av rannsakingen i målet ty och med stöd av 5 kap 5 paragrafen i strafflagen prövar rätten lagligt förklara att Hanna Lydia Karlsdotter icke må för åtalade gärningen ådömas straff men hon skall till kronohäktet i Uddevalla åter förpassas för att vederbörande myndigheter må om henne taga vård så att hon ej bli- va vådlig för allmänna säkerheten hvarom konungens befallningshavande i länet lärer efter erhållen del av detta utslag draga försorg.

Jämnligt 6 kap 6 paragrafen strafflagen äga målsägaren och Bullaren härads brandstadsbolag åtnjuta skadestånd för den uppbrända egendomen och annan kostnad av tilltalande Hanna Sofia Karlsdotter tillhörigheter med samman-

lagt 3000 kronor därav 1428 kronor till brandstadsbolaget och återstående 1572 kronor till målsägaren. Vid denna utgång av målet befrias svarande från godtgörelse av de vittneslöner som av allmänna medel tillerkänts vittnen i målet. Efter meddelad besvärshänvisning förklara samtliga med undantag av den tilltalande att de äro med häradsrättens utslag nöjda.

Som ovan

På häradsrättens vägnar

F D Carlberg